

5. Csáth Géza (Brenner József) író, zenekritikus, orvos (Szabadka, 1887. febr. 13. – Szabadka közelében, 1919. szept. 11.) élete és művei (lásd a mellékelt anyagot!).

Csáth Géza 1887-ben jómódú szabadkai polgári családban látta meg a napvilágot. Mivel édesanyja, Decsy Etelka egyéves korában meghal, ügyvéd édesapja egyedül neveli. A középiskolai tanulmányait 1904-ben fejezte be, de közben már Széchenyiről és Vörösmartyról, valamint Aranyról és Szabolcska Mihályról szóló dolgozataival díjat, illetve dicséretet kap különböző városi és iskolai pályázatokon.

1909-ben Budapesten szerzett orvosi diplomát. 1910-től a Moravcsik-féle idegklinikán dolgozott tanársegédként. A frontról súlyos betegen hazatérve Földesen, majd 1918-ban Regőcén körorvosi állást vállalt. Egészségét aláasta morfiumszennedélye.

A háború alatt bevonul katonának, és 1915 tavaszán Budapestre kerül az első honvéd gyalogezredhez. Miután morfinizmusára fény derül, felülvizsgálatra küldik. Júliusban Előpatakon dolgozik, majd augusztusban tíz napot zárt intézetben tölt. A kényszer-elvonókúra eredménytelenül zárul, őszől pedig már Földesen vállal orvosi állást. Irodalmi pályáját unokabátyja és barátja, Kosztolányi Dezső biztatására már korán megkezdte. Az orvostudomány mellett kitartóan foglalkozott írással, zenekritikákat és novellákat adott közre a Budapesti Naplóban, a Világban, a Nyugatban stb. A Nyugatnak állandó munkatársa volt. Bartók és Kodály első méltatói közé tartozott. Eredeti hangú, zaklatott, beteges lelkivilágú embereket ábrázoló novelláit a korabeli lélektan eredményeinek szellemében alkotta.

A többszöri elvonókúra sem segít, többször is megszökik az elvonóról, és továbbra sem tud megszabadulni függőségétől. 1919 elején a bajai kórházban gyógykezeltek, de hazaszökött: júl. 22-én lelötte feleségét és öngyilkosságot kísérelt meg. A szabadkai kórházból ismét megszökött, Budapestre akart menni. Amikor a jugoszláv határőrök feltartóztatták, megmérgezte magát.

(Forrás: www.sulinet.hu/tart/fncikk/.../csathgeza.html)

Életében megjelent kötetei:

• <i>A varázsló kertje</i> (1908)	• <i>Délutáni álmom</i> (1911)
• <i>Az albíróék és egyéb elbeszélések</i> (1909)	• <i>Schmith mézeskalácsos</i> (1912)
	• <i>Muzsikuskok</i> (1913)

6. A tárcanovella

A tárca (vagy a nemzetközileg elterjedt francia *feuilleton*) rövid terjedelmű, publicisztikai műfaj. Az újságok tárcarovatában közölt, rendszerint aktuális témájú, könnyed hangvételű kisesszé. A műfaj klasszikusai: Gautier, Sainte-Beuve, Heine, Börne, a magyar irodalomban Móra Ferenc, Kosztolányi Dezső, Szép Ernő, Kellér Andor, Hunyadi Sándor. A tárcanovella a tárca szépirodalmi igényű, a tulajdonképpeni novellához közelítő változata.

7. A *Kálvin téren* c. tárcanovella részletes elemzése. A szöveg megtalálható az Interneten: <http://www.mek.oszk.hu/00600/00634/00634.htm#38>. Kötetben: Csáth Géza: *Mesék, amelyek rosszul végződnek. Összegyűjtött novellák*. Magvető, Budapest, 1994. 164-168.

TUZA TIBOR
romaintegrációs programvezető
HB MPI
Debrecen

Cigány gyermek az iskolában

2. rész*

Akik lógni akartak a tanórákról

Első órán a nyolcadik osztályban a hetes négy hiányzót jelentett. Mind a négy cigány gyermek volt, akik arról a szomszéd településről járnak be, ahol én is lakom. Ugyanazzal a

* Az első rész a Módszertani Közlemények 2010/2. számában jelent meg. (A szerkesztő)

busszal utazunk reggelente. Most is láttam őket, leszálltak velem együtt, de elmaradtak mögöttem, nekem sietnem kellett. Nem értettem, hová lehettek, mert ilyen eset velük még nem fordult elő.

Azonnal telefonáltam egyik szülőnek, mit tud a gyerekekről. Azt mondta, annyit tud, hogy az iskolába indultak szokás szerint, nem tudja, hol lehetnek, ha itt nincsenek. Nem hagyhattam magára az osztályt, meg kellett tartanom a tanórát, majd a következőket is. A második óra közepe táján hangos beszéd hallatszott be a terembe a folyosóról. Kimentem hát, és ott láttam a négy gyermeket a szüleikkel együtt. Az a szülő, akinek telefonáltam, riasztotta a többieket, azonnal ideutaztak, és megkeresték iskolakerülő gyermekeiket, akiket hangos szidások közepette behajtottak az iskolába.

A szülők gyors és példaadó intézkedését közhírré tettük.

„Minket nem szeret senki!”

Két nyolcadikos lány, Marika és Timi az iskolában óráközi szünetben öngyilkossági szándékkal nagy mennyiségű gyógyszert vett be.

Az eset előtti tanóra matematika volt velem. Néhányan nem készítették el a házi feladatot, köztük Marika és Timi sem. Arra hivatkoztak, hogy nem értették. Megdorgáltam őket, mondván, nyolcadik osztályban, továbbtanulás előtt már egy kicsivel nagyobb erőfeszítést várnék el tőlük, de tudtam, hogy ettől nem lesznek okosabbak. Ezért velük közösen végeztük el a hiányzó feladatmegoldásokat, míg a többiek önálló munkát kaptak. Marika és Timi nem akart bekapcsolódni a feladatok megoldásába, nem voltak hajlandók magyarázatot adni magatartásukra, végül kénytelen voltam „nélkülük” folytatni az órát, miközben láttam, hogy ők egymással leveleznek. Óra végén azt közöltem velük, hogy kapnak még egy lehetőséget tőlem, következő órán ők lesznek az első felelők, készüljenek fel. Amire Timi annyit mondott: „Nekünk már úgyis mindegy”. Nem értettem, mit akar ezzel, és sajnos, hogy nem is vettem komolyan ezt a megjegyzést.

Az óráközi szünet végén tanítványaim izgatottan kerestek, hogy menjek azonnal, mert „Marika és Timi öngyilkos lett”. Azonnali intézkedésnek köszönhetően orvosi ellátásban részesültek, gyomormosás után sikerült stabilizálni az állapotukat, miközben vártuk a mentőket.

Felderítettük az okokat, aminek a lényegét a „Minket nem szeret senki!” megjegyzésük foglalta magába. Szerettek volna iskolán kívüli barátokat szerezni, de nem sikerült. Leveleket írtak, üzeneteket küldtek, de választ sehonnan nem kaptak. „A TV-ben, a délutáni sorozatokban olyan jó, hogy mindenkinek sok barátja van, ott olyan szép az élet” – írta Marika. Timi családjában már volt öngyilkossági kísérlet, ezt gondolták követendő példának. Marika családjában a szülők szanaszét hagyták mindig gyógyszereiket, fel sem tűnt nekik, hogy lányuk két dobozzal is magával vitt, amivel lehetőséget teremtett az öngyilkossághoz. Nekünk pedig be kellett látnunk, hogy ha egy gyerek az órán nem a megszokott módon viselkedik, akkor azt nem intézhetjük el egy figyelmeztetéssel, fel kell deríteni a szokatlan viselkedés okát, hogy megelőzhessük az esetleges tragédiát.

A kórházi kezelés után pszichológiai terápia következett. Az osztálytársak érdeklődtek, látogatták is őket, megértéssel, aggodalommal és szeretettel várták vissza a két lányt. A visszailleszkedéssel nem volt gond. Önként meséltek a kórházról, nővérekről, betegtársakról, terápiájukról. Többször is elmondták: „Jó volt ott lenni, mert törődtek velünk, de nagyon hiányzott az egész osztály!”. Sikeresen befejezték a nyolcadik osztályt, majd felvételt nyertek a választott középiskolába. Nem tudjuk, ott mi történt velük, csak arról kaptunk sajnálatos hírt később, hogy mind a ketten kimaradtak a középiskolából.

Akinek a szülei elleneztek a továbbtanulást

Éva egy évvel túlkorosan került hozzám, amikor az ötödikesek osztályfőnöke lettem. Gyenge tanulmányi eredményt produkált, pedig értelmes, jó adottságokkal és képességekkel rendelkező lány volt. Hanyag szorgalma miatt voltak elégséges és közepes osztályzatai. Az igazságérzete rendkívül fejlett volt már akkor is, pergett a nyelve, időnként érzelemkitörésekkel védte az igazát, ugyanakkor nyílt és nagyon jószívű volt, könnyen barátkozott, sérelmeim hamar túltette magát, és elismerte mások igazát. Apoltan és jól öltözötten járt iskolába. Érdeklődését főként a tévésorozatok kötötték le. Hatan voltak gyermekek a családban, Éva a legidősebb. Tekintélyes, jómódú cigány családban él, az apa lókupec, az anya háztartásbeli.

Már hetedik osztályban is szóba került a továbbtanulás. Többen már konkrétan tudták, hol szeretnék folytatni a tanulmányaikat, mások még csak tájékozódtak a lehetőségekről. Egyedül Évát nem érdekelt a kérdés, csak a vállát vonogatta, ha ez szóba került. Nyolcadikban már mindennapos volt köztem és a tanítványaim között a továbbtanulásról való beszélgetés. Miközben Éva egyre gyakrabban hiányzott hol igazoltan, hol igazolás nélkül. Amikor felelősségre vontam, azt mondta, minek járjon iskolába, az általános iskolát így is be tudja fejezni, és ő nem fog továbbtanulni. Nagyon meglepődtem, egyben meg is sajnáltam a kislányt, aki azért marad távol társaitól, mert azok a továbbtanulással vannak elfoglalva, ami számára nem téma.

Családlátogatást terveztem, de már annak előtte összehaláloztam Éva édesanyjával az utcán. Megkérdeztem, tud-e a lánya hiányzásairól és továbbtanulási problémájáról. Az édesanya hallani sem akart a továbbtanulásról, mereven elzárkózott attól, hogy a nyolcadik osztály befejezése után lánya más településen járjon iskolába. Miért-kérdésekre zavarba jött. Aztán azt magyarázgatta, hogy az ő körükben a lányokra nagyon kell vigyázni, ha nincs a szemük előtt, hamar megtörténhet „a baj”, ami igen nagy szégyen lenne az egész családra, soha nem tudnák visszaszerezni a becsületüket. Nem tudtam, mitévő legyek. A problémát megértettem, de képtelen voltam elfogadni, hogy ez legyen a továbbtanulás akadály. Kértem hát, hogy elmehessek hozzájuk, családi körben, nyugodt körülmények között beszélgessünk el bővebben erről. Ami néhány nap múltán meg is történt.

Szeretettel fogadtak, örültek a látogatásomnak. Már az előszobában levettem a cipőmet, mert a példásan tiszta belső környezet arra ösztönzött. A kellemesen meleg szoba, ahol leültünk, egyszerű, de izléses bútorokkal berendezett volt az összkomfortos, gázfűtéses lakásban. Hosszú beszélgetésbe kezdtünk.

Meg kellett hajolnom az előtt az érv előtt, hogy a lánygyermekre vigyázni kell. Ezt nem vitattam. Érveltem mégis a továbbtanulás mellett. Elmondtam, hogy Évát megbízható, határozott, céltudatos és talpraesett lánynak ismerem. Tud vigyázni magára, meg kell bízni benne. Elmondtam róla minden jót, amit csak lehetett. Kértem, engedjék, hogy a saját útját járja, hogy boldog lehessen. A szerelem itthon sem, máshol sem fogja elkerülni, attól nem féltetni, hanem arra felkészíteni kell, ez közös felelősségünk. És így tovább. Addig érveltem, amíg azt nem éreztem, hogy sikerült megingatnom a szülők ellenállását. Annyit sikerült elérnem több órák, késő estébe nyúló beszélgetés eredményeként, hogy a szülők közölték, hajlandók „elengedni” a gyereket, de csak a szomszédos nagyobb településre gazdasszonyképző iskolába, mert azon a településen vannak megfelelő kapcsolataik a lány felügyeletére.

Ez azonban nem derítette kedvre az én tanítványomat, aki a megyeszékhely egyik középiskolájába szeretett volna járni, s ott számítógépes szövegszerkesztést tanulni. Én viszont örültem annak, hogy „megtört a jég”, a szülők már engedékenyebbek, további beszélgetések során előbbre is juthatunk. Találkoztunk is gyakran az utcán, többnyire a bevásárló édesanyjával, volt, amikor az apával is, illetve mindkettőjükkel. Minden találkozás alkalmával „tovább törttem a jeget”, s mire a jelentkezési lapot be kellett adni, a szülők már beleegyeztek a megyeszékhelyi középiskolába, ahová fel is vették Évát.

Nagy bennük a szereplési vágy

Iskolánkban a diákönkormányzat munkáját is segíti néhány cigány gyermek. Legaktívabban a kulturális és sport kistanácsokban dolgoznak. Emellett készségesen vállalnak szaktantermi és általános ügyeletet cigány tanítványaink. Nagyon szeretik fegyelmezni társaikat, visszaadni nekik, amit tőlük kaptak, de nincs harag, inkább csak játék a kölcsönös egrecirozás. Amikor ügyeletesek, példamutatóan viselkednek, máskor pedig „csakazértis” rendetlenkednek, visszabeszélnék a nem cigány ügyeletes gyerekeknek.

Nagy bennük a szereplési vágy. Lelkesen fellépnek a különböző osztály- és iskolai rendezvényeken és vetélkedőkön.

Éveken keresztül vezettem színjátszó szakkört. A csoport nagyobbik fele minden évben cigány gyermek volt. A szerepek tanulásában kicsit lassabban haladtak, mint a többiek, végül azonban parádésan szerepeltek. Évente három-négy alkalommal tartottunk előadást, amire a szülők és a testvérek is eljöttek. Büszkeséggel töltött el az előadás mindenkit, szereplőt és nézőt egyaránt. Ezek a sikerek egyben további erőfeszítésekre motiválták tanítványaimat.

Nagyon fontosnak tartom, hogy minden lehetséges módon biztosítsuk számukra az általuk vágyott és sikergyánus szereplési lehetőségeket.

Az alt szólam vezetője

Iskolánkban ötvenöt fős gyermekkórus működik, aminek én vagyok a vezetője. Havonta többször lép fel kórusunk énekes táncos produkciókkal, amihez rendszeres gyakorlásra van szükség. A szólamvezető nem hiányozhat, mert akkor a szólammal nem tudunk próbálni.

A szólamvezetők és szólóénekesek többsége cigány gyermek. Az alt szólam vezetője a hetedik Béla, aki nagyon tehetséges, megyei népdal-éneklési versenyen arany minősítést szerzett, s a rendezőbizottság lemezfelvételt is készített vele. Ezek után Béla, aki tudatában volt tehetségének, többször is lógott a próbákról, sürgősen cipőt kellett vennie vagy focizott.

Egyik alkalommal a foci pályáról előhozva a kórus előtt azt mondtam neki: „Vagy minden alkalommal itt vagy a próbákon, vagy fel is út, le is út, mehetsz, amerre akarsz. Nem akadályozhatod a felkészülést. Ha még egyszer hiányzol, én többé nem foglalkozom veled.” Béla vállalta nyilvánosan, társai előtt, hogy ezután minden alkalommal hűségesen minden próbán részt fog venni.

A következő napon a kórustagoknak csak öt tanórája volt, így az órarend szerinti hatodik órában tartottuk a próbát. Bélának fizika lett volna az ötödik órája, ő azonban lelépett erről az óráról. A kóruspróba előtt viszont összefutott fizika tanárával, aki éppen velem beszélgetett. Megkérdezte tőle:

– Béla, hol voltál? Miért nem jöttél órára?

– Tudja, tanár úr, nagyon éhes voltam, haza kellett mennem enni, máskülönben nem tudtam volna próbára jönni, és akkor a tanárnő kirúg az énekkarból...

Aki az énekkar oszlopos tagja volt

Hétgyermekes család leányáról van szó, aki jó képességekkel rendelkező szorgalmas tanuló, és nagyon szereti a zenét. Szinte minden műsorban fellépett. Oszlopos tagja volt az énekkarnak, ahol kibontakoztatta kivételes tehetségét. Számos ok miatt nyolcadikos korában romlott a tanulmányi eredménye, én azonban ennek ellenére biztattam a továbbtanulásra, emelkedjen följebb, adjon esélyt magának, legyen jobb élete. Végül jelentkezett, felvették a megyeszékhely egyik gimnáziumába, és kollégiumi elhelyezést is kapott. Jó kezekbe került ott is, sikeresen haladt előre, mégis rendszeresen visszajárt hozzám lélekerősítő beszélgetésekre. Négy éven át igényelte a biztatásomat. Amikor leérettségizett, egy doboz bonbonnal köszönte meg nekem erőt adó, segítő beszélgetéseinket.

A bandafőnök

Róbert durván megrugdosta iskolatársát azzal az indokkal, hogy az szidta az ő édesanyját, de kiderült, hogy nem is volt igaz. Nem ez volt az első ilyen eset, ezért az iskola igazgatója fegyelmi eljárás megindítását kezdeményezte, aminek a harminc napon belüli lefolytatására az igazgatóhelyettest kérte fel.

A fegyelmi bizottság elnöke felkérte a tanuló osztályfőnökét jellemzés készítésére, valamint a diákönkormányzat vezetőjét az esettel és az előzményekkel kapcsolatos véleményalkotásra. Egyben értesítette az ügyben érintetteket, így a tanulót, annak szüleit, az osztályban tanító pedagógusokat a fegyelmi eljárás megindításáról, a tárgyalás idejéről és helyéről. A tárgyalásról jegyzőkönyv készült.

Az osztályfőnök ismertette, hogy Róbert jómódú családban él, a legújabb divat szerint öltözködik, költséges életmódot folytat, előkelő helyzetéből adódóan társai, különösen a kisebb iskolatársak körében vezéregyéniséggé vált. Nem napközis, felkészülését a tanórákra otthon ellenőrzik, de segítséget adni nem tudnak neki. Felületes tanulása miatt gyenge, sok esetben nem értékelhető a tanulmányi teljesítménye. Az iskola tanulószobai elhelyezéssel szeretett volna segíteni, de azt a gyermek és a szülő elutasította. Kötekedő, kisebb társaival szemben agresszív magatartást tanúsít. Iskolai verekedései, cigarettázása és más fegyvelemsértései miatt már ebben a tanévben is többször kapott osztályfőnöki és igazgatói intést. Ezek után még durvább lett. Osztálytársain uralkodik, kénye-kedve szerint különböző büntetésekben, verésekben részesíti őket. Rendszeresen zavarja a tanórai munkát. Szünetekben az általa verbuvált bandával a háta mögött kötekedik, megveri vagy bandája tagjaival vereti meg félelemben tartott társait. Különösen a gyengébb, érzékenyebb, csendesebb és félénkebb gyermekeket egrecirozza és bántalmazza. A szülők minden iskolai megbeszélés és családlátogatás alkalmával ígéretet tettek, hogy változtatnak Róbert magatartásán, ami azonban csak ideig-óráig valósult meg. Álszent módon megtéveszti szüleit, hazugságokkal mossa ki magát tetteiből.

A diáktanács Róbert osztálytársait is bevonta a véleményalkotásba. Többek között kiderült, hogy Róbertnek nap mint nap hiányos a felszerelése, és emiatt felszólítja társait saját tanszereik átadására, amit azok félelmükben meg is tesznek. Senki sem mondhat neki ellent, rendszeresen rugdossa, fojtogatja, orrába vágja, pofozza osztálytársait és más iskolatársait. A tanulótársak nem mernek panaszkodni, mert Róbertnek bandája van, ami testvéréből, rokon iskolatársaiból és néhány iskolahagyott tanulóból alakult. A bandatagoknak naponta kétezer forint körüli összegért vásárol enni-innivalót az iskolai büfében, ahol mindig előre áll, durván félrelökve a sorban várakozókat. Osztálytársaitól megköveteli, hogy őt „felséges nagyúr”-nak szólítsák, saját magukat pedig „alázatos csicska” néven emlegetessék. És így tovább, nagyon hosszú volt a vádak listája. Mindezek ellenére a diáktanács azzal zárta véleményét, hogy „Ő is megváltozhat, hisz ő is ember”.

A fegyelmi eljárás, különösen a tárgyalás igen nagy hatással volt Róbertre és szüleire. Nem lehetett tovább hazudozni, kibúvót keresni. Róbert őszinte megbánást mutatott, bocsánatot kért osztálytársaitól és mindazoktól, akiket bántott. A szülők elmondták, hogy gyermekük otthoni magatartása jó, nincs vele baj, ezért hitték el neki az iskolában történetekkel kapcsolatos hazugságait. Ígéretet tettek, hogy ezután jobban odafigyelnek rá, s csak akkor hisznek neki, ha maguk is meggyőződtek róla, hogy igazat mondott. Róbertet ez a közlés rendítette meg a legjobban. Alig tudta visszatartani a könnyeit. Szigorú megrovással zárult a fegyelmi tárgyalás.

A fegyelmi tanács tagjai külön is elbeszélgettek a szülőkkel, akiknek tanácsokat adtak a gyermekkel való foglalkozásra vonatkozóan. A szülők megköszönték, hogy nem helyezték át más iskolába gyermeküket, ami megnehezítette volna a középfokú iskolába való közeli jelentkezést és felvételt. Ettől kezdve hetente többször is érdeklődtek, valóban ellenőrizték, hogy igazat beszél-e otthon a gyermekük. Annál is inkább, mert Róbert tényleg megváltozott, nem volt több panasz a magatartására, és tanult is rendesen.

Akiről nem tudtam, hogy cigány

Budapesten nőttem fel és szereztem diplomát, csak férjhez menetelem után kerültem egy vidéki kisváros iskolájába. A cigányokat nem ismertem közlelről, csak olyan filmekben láttam őket, amelyekben visszatetszést keltettek bennem, valamint utazásaim során távolról figyelhettem meg, milyen lepusztult házakban, putrikban, rendezetlen környezetben laknak városszéleken, faluvégeken. Hallottam ugyan olyan roma családokról is, akik úgymond normális körülmények között élnek és dolgoznak, de ilyenekkel nem találkoztam, így közvetett benyomásaim és ismerőseim hatásai miatt bennem éltek a cigányokról kialakult előítéletek, miszerint nem szeretnek dolgozni, koszosak, bűdösek, hangoskodók, legalább nyolc-tíz gyerekük van, akikkel nem törődnek stb. Nem is törekedtem arra, hogy megismerjem őket.

Érettségi után előbb egy szakmaszerző tanfolyamot végeztem el, majd utóbb munka mellett a főiskolát. A tanfolyamon megismerkedtem egy lánnyal, akinek ugyanúgy nem volt ismerőse a csoportban, mint nekem. Magányosnak éreztük magunkat, és hamar összeharagultunk. Néhány nap múltán meghívott a lakásukra, amit örömmel fogadtam, a meghívásnak eleget is tettem. A megbeszélte időpontban unokatestvérével együtt várt a buszmegállóban. Igencsak meglepődtem, amikor bemutatta, mert unokatestvére sötétbarna bőrű volt. Elindultunk közeli lakásukba, pontosabban szólva kertes házukba, miközben én azon tűnődtem, miért nem vettem észre eddig, hogy az én kreol bőrű barátnőm cigány. Igaz, nekem sem volt fehér a bőröm a nyári napozások után. A megjelenése és magatartása pedig messze távol állt az én előítéleteimtől. Nem sokáig tűnődhettem, mert egy-két percen belül már bent is voltak a lakásukban.

A család minden tagja otthon tartózkodott, és mindegyikük sötétebb bőrű volt, mint az én barátnőm. Nagyon kedvesen fogadtak, közvetlenek és érdeklődők voltak. Szép nagy lakásuk tiszta és izléseesen berendezett. A konyhában is minden csillogott-villogott. Nagyobb tisztaság volt itt, mint nálunk vagy bármelyik rokonomnál, eddigi ismerősömnél, akinél valaha jártam. Ami nagyon meglepett annak a tudatában, hogy cigányok. Barátnőmnek egy nővére volt, vagyis csak két gyermek a családban, és mindkét lánynak volt külön szobája. Az apa vállalkozó, az anya háztartásbeli. Az első benyomások arról győztek meg, hogy jó módúak. Az apának el kellett mennie, az anya sült-főzött, mi, fiatalok – hatan: barátnőm két unokatestvérével, nővére a barátjával és én – pedig beszélgettünk. Én egy darabig csak figyeltem, hogyan beszélgetnek egymással, tréfálkoznak, nevetnek nagyokat, de nem engedték, hogy szótlán maradjak, tapintatosan engem is bevontak a felszabadult társalgásba. Hamar megfeledkeztem arról, hogy cigányok között vagyok. Fiatalok voltunk és jókedvűek. Majd asztalhoz kellett ülnöm nekem is velük együtt. Régen ettem ilyen jókat.

Ezt az első alkalmat továbbiak is követték, mert nagyon jól éreztem magam náluk, és természetesen én is viszonyoztam barátnőm meghívásait. Együttléteink során azt tapasztaltam, hogy nem hangoztatják, de nem is tagadják cigány származásukat. Megfigyeltem, hogy a lányok világosabb ruhákat hordanak, mint az anyjuk, általában a legújabb divat szerint öltözködnek, nadrágot is viselnek, míg az anyjukat csak és kizárólag szoknyában láttam. A lányokon kevés volt az ékszer, anyjuk viszont állandóan tele volt aggatva arany ékszerekkel. Az anya és lányai sokat foglalkoztak külsejükkel, szépítkezéssel, nemcsak otthon, gyakran jártak fodrászhoz, kozmetikushoz. Az elfoglalt apával csak kétszer találkoztam, mindkét alkalommal öltönyt viselt. Nagyon szerették az állatokat, a kertben három kutyát, a lakásban két macskát tartottak.

Később sajnos megszakadt a kapcsolat közöttünk, mert elköltöztem Budapestről. Együttléteink lerombolták bennem az előítéleteket, kirekesztő sztereotípiákat, és ösztönöztek arra, hogy megismerjem a cigány kultúrát, megismerjem a nyomorban élő cigányok helyzetének valódi okait, segítsen tanítványaim útján a társadalomba való beilleszkedésüket, felemelkedésüket.

Aki nem vállalta cigány származását

Községünkben átlagosnak mondható vagy az átlagnál kicsivel jobb körülmények között élt az a cigány család, amelyiknek jeles tanuló nyolcadikos lánya csak és kizárólag megyeszékhelyi gimnáziumokat jelölt meg továbbtanulás céljából. Felvételt azonban nem nyert amiatt, hogy abban az évben minden helyet a megyeszékhelyen lakó nyolcadik osztályt végzettek töltötték be. A közeli kisvárosban tudta volna fogadni a gimnázium, de a mi tanítványunk oda nem volt hajlandó menni, csak és kizárólag a megyeszékhelyen akart továbbtanulni. Mít tegyünk?...

Felhívtam telefonon a megyeszékhely cigány kisebbségi önkormányzatának elnökét, kérdeztem tőle, tudna-e segíteni. Azt válaszolta, hogy igen, de ahhoz szüksége van a gyermek nevére és a szülők identitásvállaló nyilatkozatára. Amire én kénytelen voltam azt mondani, hogy várjon egy napot, mert a gyermek nevét sem mondhatom meg addig, amíg a szülőkkel nem beszéltem erről a lehetőségről. Meg is látogattam a családot még aznap. Az apa és az anya készségesen vállalta az írásbeli nyilatkozatot, csak segítsek nekik megírni, hogy ők cigányok. Lányuk viszont hevesen tiltakozott, őrála senki ne tudja meg azt, hogy cigány, ezért is akar távolabb, a megyeszékhelyen továbbtanulni, mert ott eltitkolhatja cigány származását. A szülők meghajlottak a gyermek akarata előtt, a nyilatkozatból nem lett semmi.

A lány osztályfőnökeként én ebbe nem tudtam belenyugodni, miközben az idő is sürgett, féltem, hogy ezt a lehetőséget is elveszítjük. A családtól elbúcsúzva felkerestem tanítványom nagybátyját, és annak családja előtt azt kértem tőle, hogy jöjjön be velem az iskolába, mert ott kellene megbeszelnünk néhány dolgot azzal a rendezvénnyel kapcsolatban, amiben ő személyes közreműködést vállalt. Velem is jött készségesen. Ott vallottam be neki, hogy valójában mi a gondom, kérve, hogy ez maradjon köztünk, még a saját családjának se beszéljen róla. A nagybácsi tagja volt a helybeli cigány kisebbségi önkormányzat képviselőtestületének. Saját nevében, kisebbségi képviselőként írta meg a cigány származás igazolását is tartalmazó kérelmet és támogató javaslatot tanítványom gimnáziumi felvétele ügyében, azt a segítségemmel formába öntöttük, letisztáztuk, aláírta, a kisebbségi önkormányzat pecsétjét is rányomta, majd másnap személyesen bevitte a megyeszékhelyi cigány kisebbségi önkormányzat elnökének további intézkedés céljából. A dologról kettőnkön kívül máig sem tud senki.

A kislányt felvették a gimnáziumba. Jól tanult, leérettségizett, majd orvos szeretett volna lenni, de nem volt elegendő pontja ahhoz, hogy bekerüljön az orvosi egyetemre, ahhoz viszont volt elegendő pontszáma, hogy felvegyék a tanítóképző főiskolára. Hamarosan kollégám lesz.

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2010. évi előfizetési díjat, amely 2000 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA